

Knowledge, Attitude and Behaviours of Hospital Staff with Regard to the Occupational Health and Safety

Hastane Çalışanlarının İş Sağlığı ve Güvenliği ile İlgili Bilgi, Tutum ve Davranışları

Ali Ramazan Benli¹, Fatma Özenver², Sevilay Sürmen², Seyit Ali Kayış³, Murat Koyuncu⁴, Didem Sunay*¹

ABSTRACT

Objective: The main objective of the occupational health and safety is to protect the health of the employees and to ensure a safe and healthy environment. The aim of this research is to assess the knowledge, attitude and behaviors of the hospital staff with regard to the occupational health and safety. **Methods:** The universe of the cross-sectional study was consisted of the staffs of Karabük Training and Research Hospital. A questionnaire consisting 4 sections and 23 questions were used to assess the demographical characteristics, usage of Personal Protective Equipments (PPE), trainings of occupational health and safety, occupational accident which they experienced, by face to face interview with the staff who accepted to include into the study between 01.05.2015-31.05.2015. Besides the frequencies and percentage distributions, chi square analysis was used for the evaluation of associations between variables. **Results:** The universe of the study was consisted of 140 student intern and 910 of 1489 staffs who gives care and who has direct contact with the patient at the period that the study conducted in Karabük Training and Research Hospital. 532 of 1050 (%50.6) person accepted to include into the study. The 44.9% of the participants were nurses, 45.5% of them were working in inpatient clinics. 88.9% of them were knew which PPE they would use in their study unit, 93.6% of them noted that PPE usage is necessary, 93.6% have no problem providing PPE, 84% noted that they use PPE in necessary conditions and times. 52.8% of staff who did not use PPE were noticed that they did not use because of workload. 94.1% of participants it was necessary to give Occupational Health and Safety trainings. 33% of the participants have occupational accidents but only 32% have given notification about it. The most seen occupational accident was piercer and sharp object injury (68.8%). 36.9% of the staff whom experienced occupational accident were noticed unsafe behaviour of employee as the reason of accidents. Occupational accidents were seen mostly in inpatient clinics (p=0.0001), and mostly among nurses (p=0.001). The rate of notification accidents was high among nurses (p=0.04). **Conclusion:** Even though the knowledge of the participants is sufficient, this has not been reflected on their attitudes and behaviors. It may cause a change of behavior and attitude in the employee providing that trainings are conducted in line with the education level of the employees, supported with visual elements in the working environment and supported by the management and followed up.

Keywords: Occupational health, occupational safety, education, attitude, behavior

ÖZET

Giriş: İş sağlığı ve güvenliğinin temel amacı, çalışanların sağlıklarını korumak, güvenli ve sağlıklı bir ortamda çalışmalarını sağlamaktır. Bu çalışmada, hastane çalışanlarının iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili bilgi, tutum ve davranışlarını değerlendirmek amaçlanmıştır. **Yöntem:** Kesitsel tipteki araştırmanın evreni, Karabük Eğitim ve Araştırma Hastanesi çalışanlarından oluşturulmuştur. Katılımcıların demografik bilgilerini, kişisel koruyucu donanım (KKD) kullanımını, iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerini ve uğradıkları iş kazalarını saptamak amacıyla, 4 bölüm ve 23 sorudan oluşan anket formu, 01.05.2015-31.05.2015 tarihleri arasında, çalışmaya katılmayı kabul eden çalışanlarla yüz, yüze görüşmelerle doldurulmuştur. Değişkenlere ait frekans ve yüzdesel dağılımların yanında, değişkenler arasındaki ilişki ki-kare analizi ile değerlendirilmiştir. **Bulgular:** Çalışma evreni, çalışmanın yapıldığı dönemde Karabük Eğitim ve Araştırma Hastanesinde, hizmet veren 1489 personel içinde direk hastayla temas eden 910 kişi ve staj yapan 140 öğrenciden oluşturulmuştur. Toplam 1050 kişiden, 532'si (%50.6) kişi çalışmaya katılmayı kabul etti. Çalışma grubunun %44,9'u hemşirelerden oluşmaktaydı, % 45,5'i servislerde çalışmakta idi. Katılımcıların %88,9'u çalıştığı birimde hangi KKD'leri kullanması gerektiğini bilmekteydi, %93,6'sı KKD kullanımını gerekli olduğunu, %93,6'sı KKD'lerin ulaşılabilir ortamda bulunduğunu, %84'ü KKD'leri kullanılması gereken yer ve zamanlarda kullandığını belirtmiştir. KKD'leri kullanmayanların %52,8'i iş yerindeki yoğunluktan dolayı kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların %94,1'i İSG kanunu ile ilgili eğitim verilmesinin gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcılardan %33,1'i iş kazası geçirmiş olup, sadece %32,4'ü bildirim yaptığını belirtmiştir. En sık karşılaşılan iş kazası, kesicideli alet yaralanması olarak tespit edilmiştir (%68,8). İş kazası geçirenlerin %36,9'u, kazaların nedeni olarak çalışanın güvenli olmayan davranışını göstermiştir. İş kazalarının, en sık servislerde (p=0,0001) ve hemşirelerde (p=0,001) olduğunu göstermektedir. Hemşirelerin iş kazasını bildirme oranları daha fazlaydı (p=0,04). **Sonuç:** Katılımcıların, iş kazasından korunma yöntemleri konusunda bilgili olmalarına rağmen, sahip oldukları bilginin uygulama ve davranışa yansımadağı görülmüştür. Bu da eğitim sisteminin sadece bilgi veren durumdan çıkartılıp, tutum ve beceri odaklı olarak değiştirilmesi gerekliliğini göstermektedir.

Anahtar kelimeler: İş sağlığı ve güvenliği, bilgi, tutum, davranış

Received / Geliş tarihi: 26.07.2016, Accepted / Kabul tarihi: 08.10.2016

¹Karabük Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı

²Karabük Eğitim ve Araştırma Hastanesi Kalite Birimi

³Karabük Üniversitesi Tıp Fakültesi Biyoistatistik

⁴Karabük Üniversitesi Tıp Fakültesi Acil Tıp Anabilim Dalı

*Address for Correspondence / Yazışma Adresi: Didem Sunay, Karabük Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı, Karabük-TÜRKİYE, E-mail: didemsunay@gmail.com

Benli AR, Özenver F, Sürmen S, Kayış SA, Koyuncu M, Sunay D. Hastane Çalışanlarının İş Sağlığı ve Güvenliği ile İlgili Bilgi, Tutum ve Davranışları, TJFMPC, 2016;10(4): 188-195.

DOI: 10.21763/tjfm.271082

GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), iş sağlığını; “çalışanların sağlıkla ilgili her türlü sorunları ile ilgilenen halk sağlığı dalı” olarak tanımlamaktadır. İş güvenliği de kavram olarak; çalışanların işte karşılaştıkları tehlikelerin ortadan kaldırılması veya azaltılması için getirilmiş kurallar bütünüdür. İş sağlığı, sağlıklı bir yaşam çevresi için gerekli sağlık kurallarını içerirken; iş güvenliği ise daha çok, çalışanın yaşamına ve vücut güvenliğine yönelik tehlikelerin ortadan kaldırılmasını amaçlamaktadır.¹

Ülkemizde iş sağlığı ve güvenliği (İSG) ilk kez 2012 yılında çıkarılan 6331 sayılı kanun ile ele alınmıştır. Kamu ve özel sektör ayrımı gözetmeksizin, stajyerler de dahil tüm çalışanları kapsamaktadır. İş yerlerinin tehlike durumlarına göre sınıflandırılması, iş yerlerinde risk değerlendirmelerinin yapılması, her iş yerinde iş güvenliği uzmanı ve iş yeri hekimi bulundurulması, iş sağlığı ve güvenliği kurulu kurulması, çalışanların sağlık taramalarının, acil durum planlarının yapılması, çalışanların eğitimi, tehlike durumunda işten kaçınma gibi birçok konuları içermektedir.² İSG’ye ilişkin tehlike sınıfları tebliğine göre, hastaneler çok tehlikeli sınıfta yer almaktadır. Hastanelerde çalışanlar enfeksiyon, kimyasal ve fiziksel riskler gibi birçok sağlık riskleriyle karşı karşıya kalmaktadır.³ Sağlık Bakanlığı, hastaneler için “Hasta ve Çalışan Güvenliğinin Sağlanmasına Dair Yönetmelik” ve “Çalışan Güvenliği Genelgesi” doğrultusunda çalışanların güvenlikleri ile ilgili önlemler almaya çalışmış, risklerin belirlenmesi ve analiz edilmesi, sağlık taramaları, kişisel koruyucu ekipmanlarla (KKD) ilgili uygulamalara başlamıştır.⁴

Çalışma ortamından kaynaklanan tehlikeler çok sayıda olup, genel olarak fiziksel, kimyasal, biyolojik, ergonomik ve psikososyal riskler şeklinde beş grupta sınıflandırılmaktadır. Sağlık çalışanlarında en sık görülen iş kazaları, kesici-delici alet yaralanmaları, kan-vücut sıvılarıyla bulaş, ağır kaldırma, düşme, çarpma, takılma, kayma vb. nedenlerden dolayı kas-iskelet sistemi yaralanmaları ve şiddettir. Sağlık çalışanları, kesici-delici aletlerle yaralanmaları ve kan veya kontamine vücut sıvıları ile temas sonucunda, Hepatit B, Hepatit C, Hepatit D ve HIV gibi hastalıklar başta olmak üzere, çok sayıda patojenin bulaşması açısından sürekli risk altındadırlar.⁵

KKD, çalışmanı yürütülen işten kaynaklanan sağlık ve güvenliği etkileyen bir veya birden fazla riske karşı koruyan, çalışan tarafından giyilen, takılan veya tutulan, bu amaca uygun olarak tasarımı yapılmış tüm alet, araç, gereç ve cihazlar

olarak tanımlanmaktadır.⁶ KKD, sağlık çalışanlarının güvenliklerini sağlamada çok önemli bir etken olup çalışanlar, iş sağlığı ve güvenliği ile ilgili aldıkları eğitim ve işverenin bu konudaki talimatları doğrultusunda kendilerine sağlanan KKD’leri doğru kullanmakla, korumakla, uygun yerlerde ve uygun şekilde muhafaza etmekle yükümlüdür.⁶ Sağlık alanında en çok kullanılan KKD türleri ise eldiven, önlük, maske, gözlükler ve siperliklerdir. Sağlık çalışanları, hem kendilerini hem de bakım verdikleri hastaları korumak için uyguladıkları işlemlere göre KKD’lerin bir veya birkaçını birlikte kullanmak durumundadır.⁷

İSG eğitimleri yasal bir zorunluluktur. İSG eğitimlerinin amacı, iş kazaları ve meslek hastalıklarından korunma bilincini çalışana yerleştirmektir. Eğitim, güvenli ve sağlıklı çalışma ortamları oluşturma açısından hayati bir öneme sahiptir. İşveren, çalışanlarına İSG eğitimlerinin verilmesinden sorumlu tutulmuştur.⁸ ILO’nun 2002 yılında hazırladığı "Güvenlik Kültürü Raporu"na göre, meslek hastalıklarının tümü ve iş kazalarının %98’i önlenbilir niteliktedir. Bunun yanı sıra iş kazalarının %80’ inin çalışanların, işyerinin güvenlik kurallarına uygun olmayan davranışları, İSG konusundaki bilgi yetersizlikleri ve işverenin konuyu önemsemeyen yaklaşımı nedeniyle çalışan hatalarından kaynaklanıyor olması da eğitim eksikliğini göstermektedir.⁹ Bu çalışmada, Karabük Eğitim ve Araştırma Hastanesi çalışanlarının İSG ile ilgili bilgi, tutum ve davranışlarını değerlendirmek amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Kesitsel tipteki araştırmanın evreni, çalışmanın yapıldığı dönemde Karabük Eğitim ve Araştırma Hastanesinde, görev yapan ve hastayla direkt temasta bulunan 1050 kişiden oluşturulmuştur. Tüm evrene ulaşılmıştır. Katılımcıların demografik bilgilerini, KKD kullanımını, İSG eğitimlerini ve uğradıkları iş kazalarını saptamak amacıyla, 4 bölüm ve 23 sorudan oluşan anket formu, 01.05.2015-31.05.2015 tarihleri arasında çalışmaya katılmayı kabul eden çalışanlarla yüz yüze görüşmelerle doldurulmuştur.

Elde edilen verilerin analizinde R software kullanıldı. Değişkenlere ait frekans ve yüzdesel dağılımların yanında, değişkenler arasındaki ilişki ki-kare analizi ile değerlendirilmiştir. P<0,05 anlamlı kabul edilmiştir. Çalışma Karabük Eğitim ve Araştırma Hastanesi Eğitim Planlama Kurulu onayıyla yapılmıştır.

BULGULAR

Çalışmanın yapıldığı dönemde Karabük Eğitim ve Araştırma Hastanesinde, 1041 kadrolu çalışan (706

sağlık personeli, 335 memur) ve 457 hizmet alımı personeli (204 temizlik grevlisi, 253 diğer) ve 140 stajyer öğrenci çalışmaktaydı. Çalışma evreni hastayla direk temasta bulunan 1050 kişiden oluşturulmuştur. Bunlardan 532 (%50,6) kişi çalışmaya katılmayı kabul etmiştir. Katılımcının %66,5'i kadın (n=356), %33,5'ü erkekti (n=176). Katılımcıların meslek, çalışılan birim, yaş, eğitim düzeyi ve çalışma süresi dağılımları Tablo 1'de verilmiştir. Buna göre çalışma grubunun yarıya yakını (%44,9) hemşirelerden oluşmaktaydı. Yine katılımcıların % 45,5' i servislerde çalışmakta idi.

Katılımcıların %88,9'u, çalıştığı birimde hangi KKD'leri kullanması gerektiğini bilmekteydi. KKD kullanma ile ilgili sorumluluklarını bilenlerin oranı %85,9, KKD kullanımının gerekli olduğunu belirtenlerin oranı %93,6, kısmen gerekli olduğunu belirtenlerin oranı %5,3, gereksiz olduğunu belirtenlerin oranı ise %0,9 idi. Yapılan işe uygun KKD'lerin ulaşılabilir ortamda bulunduğunu belirtenlerin oranı %93,6, kısmen ulaşılabilir olduğunu belirtenlerin oranı %5,3 iken %0,9'u iş ortamlarında KKD'lere ulaşılmasının zor olduğunu belirtmiştir. KKD malzemelerini kullanılması gereken yer ve zamanlarda kullananların oranı %84, kısmen kullananların oranı %13,5, kullanmayanların oranı ise %1,9'du. KKD'leri kısmen kullanan ve kullanmayanlara bu davranışlarının nedeni sorulduğunda; %52,8'i iş yerindeki yoğunluğu, %24,2'si işe yaradığına inanmadıklarını, %17,1'i çalıştıkları alanda KKD'leri bulamadıklarını, %2,1'i ise görünümlerini bozduğunu belirtmiştir.

Katılımcıların %94,1'i İSG kanunu ile ilgili eğitim verilmesinin gerekli olduğunu belirtirken, %5'i gereksiz olduğunu düşünmekteydi. İSG eğitimlerinin iş yerine olumlu yansımalarının olduğunu belirtenlerin oranı %73,3, kısmen olumlu etkilerinin olduğunu düşünenlerin oranı %21,2, olumlu etkilerinin olduğunu düşünmeyenlerin oranı ise %4,5'ti. Katılımcıların %62'si KKD'lerin üzerindeki CE (Confirme Europeene; ürünün insan, hayvan ve çevre açısından sağlıklı ve güvenli olduğunu gösteren, Avrupa Birliği'nin yeni yaklaşım direktiflerine uygunluk işareti) işaretinin anlamını bildiklerini, %33'ü ise bilmediklerini belirtmişlerdir. Çalışanlara, İSG kurallarına gerekli hassasiyeti gösterip göstermedikleri sorulduğunda; %72'si evet, %2,4'ü hayır, %23,1'i kısmen şeklinde cevap verdi. Katılımcıların %85,3'ü yaptıkları işin sağlıkları açısından risk oluşturduğu, %12,8'i ise risk oluşturmadığını belirtmişlerdir.

Katılımcılardan 176'sı (%33,1) iş kazasına uğradığını belirtti. En sık karşılaşılan iş kazası kesici delici alet yaralanması idi (%68,8) (Tablo 2). İş kazası geçiren katılımcılara iş kazasına neden olan durumlar hakkındaki görüşleri sorulduğunda

%36,9'u çalışanın güvenli olmayan davranışı olarak cevaplamıştır. İş kazası geçirenlerin sadece %32,4'ü bildirim yaptığını belirtmiştir (Tablo 2).

Tablo 1. Katılımcıların tanımlayıcı özelliklerine göre dağılımları

Meslek	Katılımcı Sayısı/Çalışan Sayısı	%
Ebe-Hemşire	239/437	44.9
Doktor	26/192	4.9
Stajyer Öğrenci	127/140	23.9
Temizlik Personeli	83/204	15.6
Röntgen Teknisyeni	26/36	4.9
Laboratuar Teknisyeni	23/31	4.3
Fizyoterapist	8/10	1.5
Toplam	532/1050	50.6
Çalışılan Birim	n	%
Servis	242	45.5
Kan Alma	13	2.4
Poliklinik	41	7.7
Laboratuvar	25	4.7
Röntgen	25	4.7
Fizik Tedavi	16	3.0
Ameliyathane	48	9.0
Yoğun Bakım	51	9.6
Acil	61	11.5
İdare	1	0.2
Sterilizasyon	3	0.6
Patoloji	1	0.2
Diyaliz	4	0.7
Belirtmeyen	1	0.2
Toplam	532	100
Yaş	n	%
13-18	106	20
19-25	66	12.4
26-35	60	11.2
36-45	249	46.8
46 ve üzeri	48	9.0
Belirtmeyen	3	0.6
Toplam	532	100
Öğrenim Durumu	n	%
İlk/Ortaokul	64	12.0
Lise ve dengi	173	32.5
Ön Lisans	116	21.8
Lisans	142	26.7
Yüksek Lisans	32	6.0
Diğer	2	0.4
Belirtmeyen	3	0.6
Çalışma Süresi (Yıl)	n	%
0-1 Yıl	146	27.4
2-5 Yıl	90	16.9
6-10 Yıl	62	11.6
11-20 Yıl	141	26.5
>20 Yıl	87	16.3
Belirtmeyen	6	1.1
Toplam	532	100

Tablo 2. Katılımcıların uğradıkları iş kazaları ve iş kazası ile ilgili görüşleri

		n (%)
İş kazası türü	Kesici delici alet yaralanması	121 (68.8)
	Kan ve vücut sıvısı sıçraması	17 (9.7)
	Düşme	4 (2.3)
	Diğer*	18 (10.2)
	Kesici delici alet yaralanması+ Kan ve vücut sıvısı sıçraması	16 (9.1)
	Toplam	176 (100.0)
Geçirilen iş kazasına neden olan durumlar	Çalışanın güvenli olmayan davranışı	65 (36.9)
	Çalışma ortamının güvenli olmaması	54 (30.7)
	KKD lerin güvenli olmaması	9 (5.1)
	Teknolojinin yeterli olmaması	14 (8.0)
	Yapılan işle ilgili eğitim eksikliği	11 (6.3)
	Birden fazla sebep	16 (9.1)
	Belirtilmemiş	7 (4.0)
	Toplam	176 (100.0)
	İş kazası bildirim	Evet
Hayır		106 (60.2)
Bazen		13 (7.4)
Toplam		176 (100.0)

*Diğer; ağır kaldırmaya bağlı yaralanmalar, çarpma, alerjik reaksiyon, yanık, deterjan, dezenfektanlar, anestezi gazları, sterilizanlar, kimyasal sterilize ajanlar ve ilaçlar gibi kimyasal bileşen ve radyasyon maruziyeti

Katılımcılara genel olarak iş kazasına neden olan faktörler sorulduğunda; 222'si (%41.7) çalışanların konuyla ilgili eğitim eksikliği, 78'i (%14.7) yönetimden kaynaklanan hatalar, 71'i (%13.3) denetim eksikliği, 48'i (%9.0) teknoloji ile ilgili hatalar, 95'i (17.8) birden faktörün neden olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların 18'i (%3.4) ise soruya cevap vermemiştir.

Mesleklere göre iş kazasına uğrama durumuna bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır. Buna göre, hemşirelerin iş kazasına uğrama durumu diğer hastane çalışanlarına göre daha fazlaydı ($p=0,001$) (Şekil 1).

İş kazası geçirme durumu ile çalışılan birim arasındaki ilişki incelendiğinde, istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptanmıştır ($p=0,0001$). Buna göre iş kazaları daha çok yataklı servislerde meydana gelmiştir (%38,6) (Şekil 2).

Meslek gruplarına göre geçirilen iş kazası türleri veri sayısı istatistiksel analiz yapmak için yetersiz bulunmuştur. Ancak en sık iş kazası geçiren meslek grubunun hemşirelerin olduğu Şekil 3'de görülmektedir. Katılımcıların, mesleklere göre iş kazası bildirimleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuş olup ($p=0,04$), hemşirelerin iş kazasını bildirme oranları diğer meslek gruplarına göre daha fazlaydı (Şekil 4).

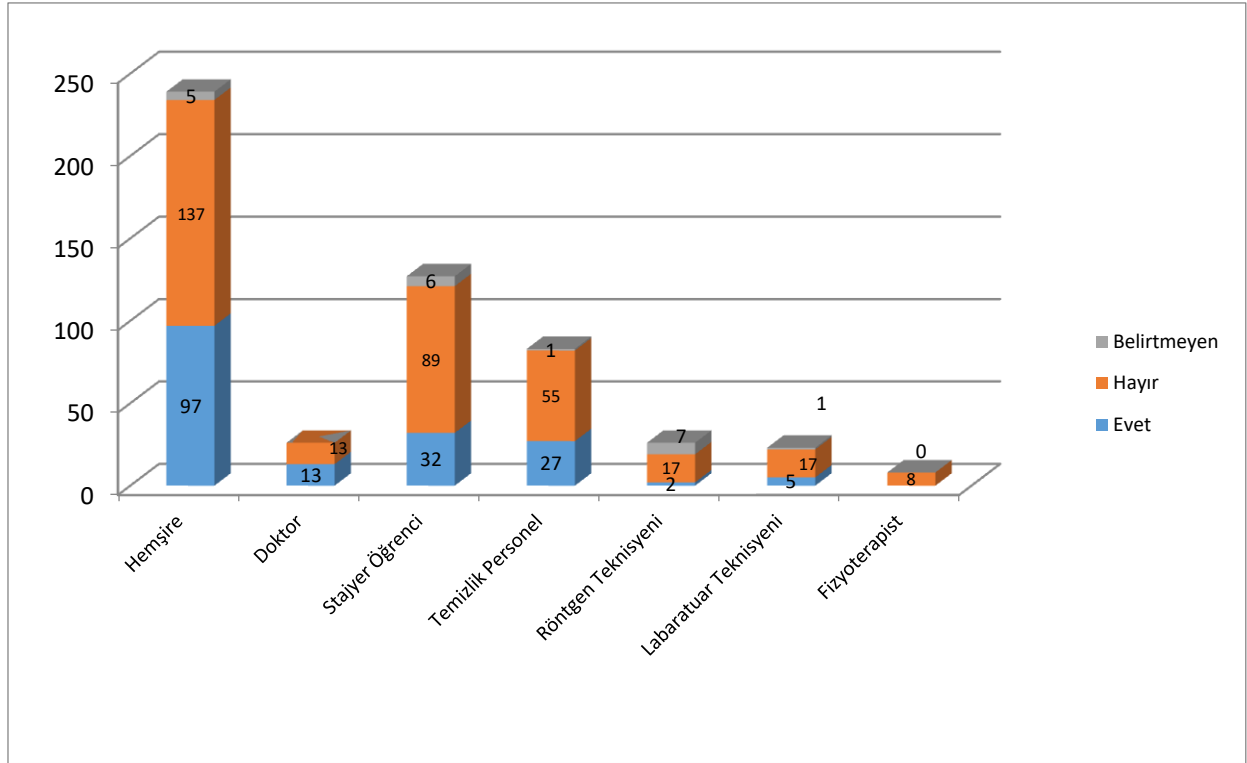
İSG eğitimi alanlarda aldıkları eğitimin çalışma ortamını olumlu etkileyip etkilemediği sorulmuştur. Olumlu etkisi olduğunu düşünenlerin oranı, kısmen olumlu etkisi var diyenlerden fazla (356'a karşın 103) olmakla birlikte, istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmüştür ($p=0,86$).

KKD'lerin üzerindeki CE işaretinin ne anlama geldiği sorusuna, %62 evet, %33 oranında hayır bilmiyoruz yanıtı verilmiştir. Eğitim alma durumlarıyla karşılaştırıldığında eğitim alanların %58'i soruyu bildiğini, eğitim alan %30'unun soruyu bilemediğini belirlenmiştir. Mesleklere göre soruyu bilememe durumu incelendiğinde, CE işaretini bilmenin meslek ile ilişkisi olduğu saptandı ($p=0,001$). Soruyu stajyer öğrencilerin daha fazla oranda bilemedikleri belirlenmiştir.

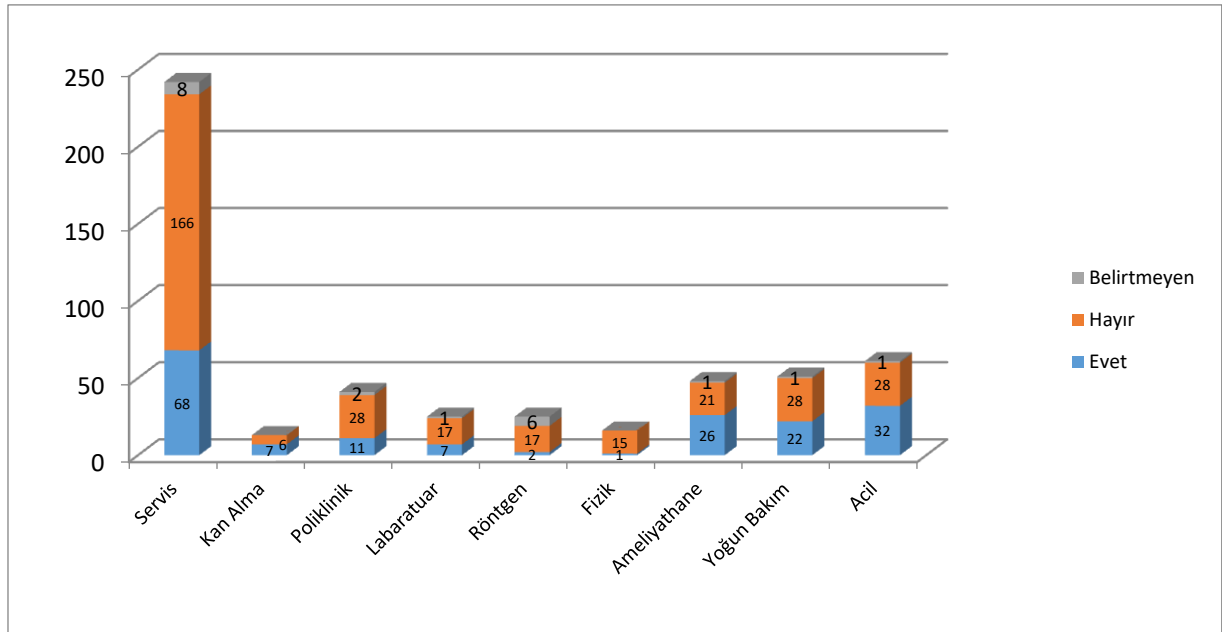
TARTIŞMA

Bu çalışmada, Karabük Eğitim ve Araştırma Hastanesindeki çalışanların, İSG ile ilgili bilgi, tutum ve davranışlarını değerlendirerek gerekli düzenlemelerin yapılması amaçlanmıştır. Çalışmada, hastane çalışanlarının büyük çoğunluğunun birim bazında kullanacakları KKD malzemelerini ve KKD kullanımı ile ilgili sorumluluklarını bildiği saptanmıştır. Yine büyük çoğunluğu yaptığı işe uygun KKD'lerin kolaylıkla ulaşabileceği biçimde iş ortamında bulunduğunu belirtmiştir. Bu sonuçlar hastane çalışanlarının önemli çoğunluğunun, KKD kullanımı konusunda bilinçli olduklarını göstermektedir. Katılımcıların %12,5'i çalıştığı ortamda KKD malzemelerine kısmen ulaşabildiğini, KKD kullanmadığını belirten çalışanların %17,1'inin çalıştıkları birimde KKD'lere ulaşamadıklarını belirtmesi, birim sorumluları tarafından denetlenmesi gereken bir durumdur. KKD kullanmadığını belirtenlerin yarısından fazlası iş yoğunluğunu sebep olarak gösterirken, dörtte biri KKD'nin işe yaradığına inanmadıkları için kullanmadıklarını belirtmişlerdir. İş yoğunluğu konusu, yönetim tarafından iş yükü

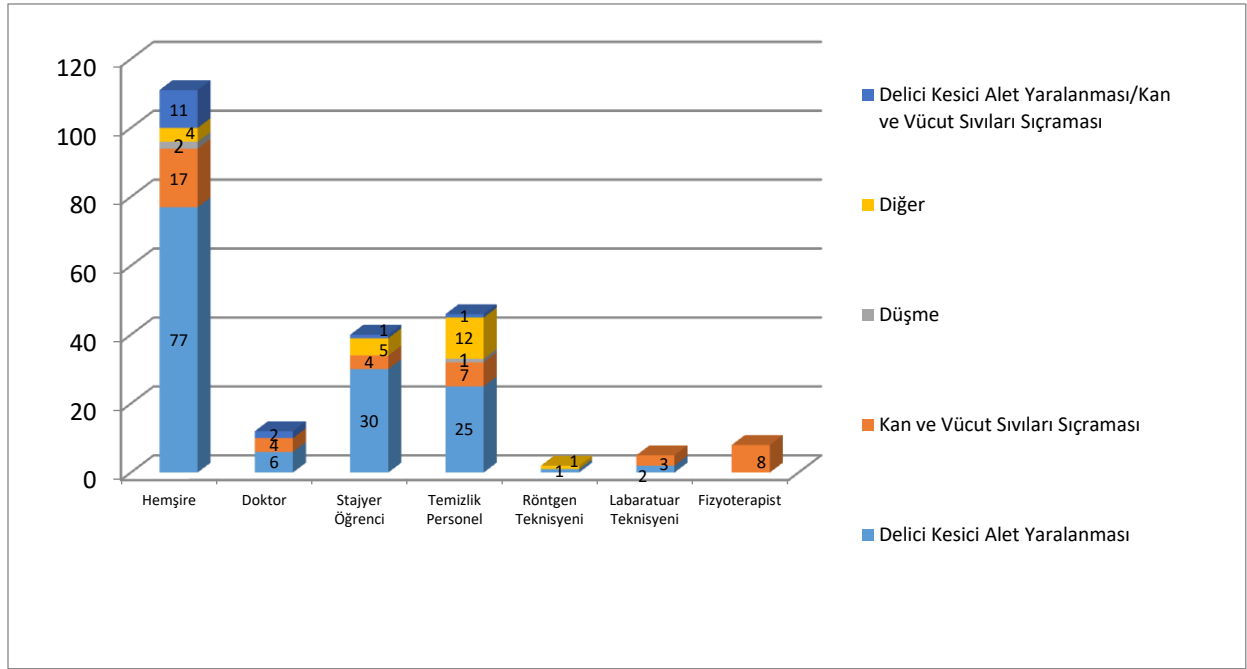
analizi ile araştırılıp gerekli düzenlemeler yapılabilir. KKD'lerin işe yaramadığını düşünen çalışanların, niçin böyle düşündükleri araştırılabilir. Demirebilek ve ark.¹⁰ işçiler üzerinde yaptıkları

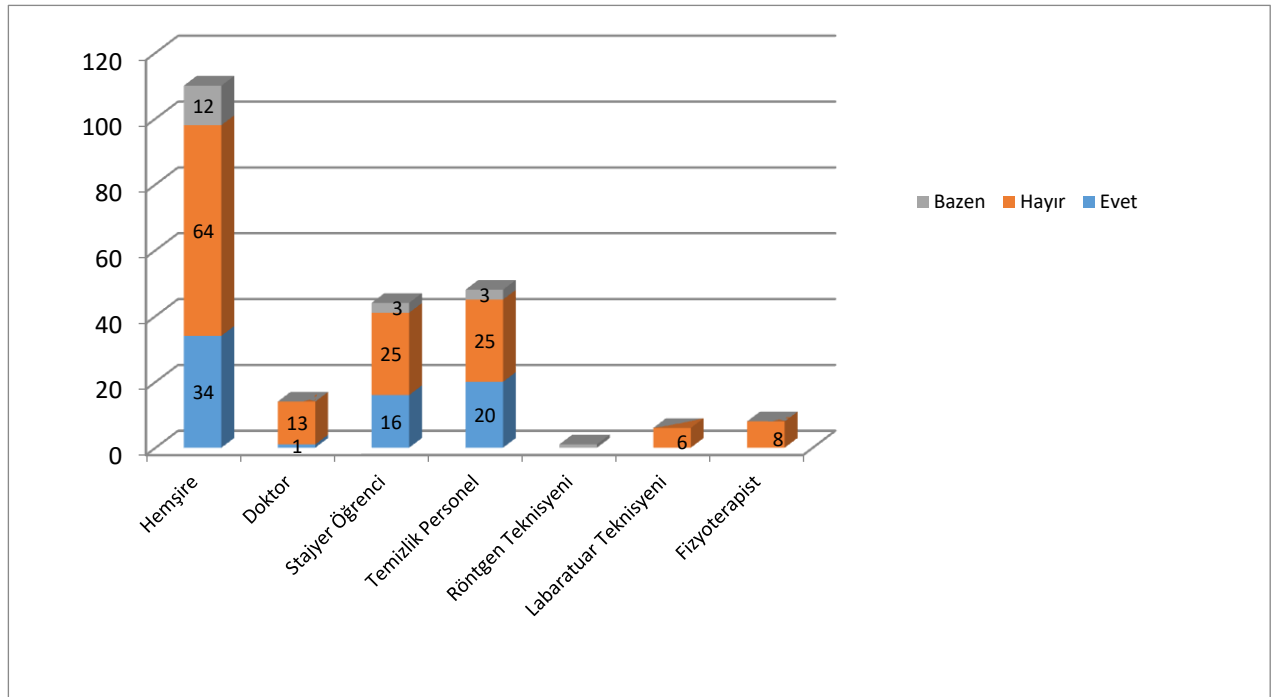
Şekil 1. Meslek gruplarına göre iş kazasına uğrama durumu

Şekil 2. Çalışılan birimlere göre iş kazası geçirme durumu

Şekil 3. Meslek gruplarına göre geçirilen iş kazası türleri

Şekil 4. Meslek gruplarına göre iş kazasını bildirme durumu

benzer bir çalışmada KKD ulaşma oranı %31,2, KKD kullanma oranı %56,5 olarak saptanmıştır. Çalışma sonuçları arasındaki farklılık, çalışmamızın

sağlık çalışanları ile yapılmış olmasından kaynaklanıyor olabileceğini düşündürmüştür.

İSG eğitimlerinin, mutlaka verilmeli diye düşünen çalışan oranı %53,2, verilmeli diye

düşünenlerin oranı %40,9'du. Eğitimlerin çalışma ortamına olumlu katkısı olduğunu düşünenlerin oranı %73,3, kısmen katkısı olduğunu düşünenlerin sayısının %21,2 oranındadır. Çalışmamızda katılımcıların İSG eğitimlerine katılma oranı yüksekti ve katılımcılar, bu eğitimlerin verilmesi gerektiğini ve eğitimlerin çalışma ortamını olumlu etkilediğini düşünmekteydi.

Katılımcıların üçte biri KKD'lerin üzerindeki CE işaretinin ne anlama geldiğini bilmediğini ifade etti. Mesleklere göre soruyu bilme durumu incelendiğinde stajyer öğrenciler arasında bilmeme oranının daha fazla olduğu saptandı. Eğitimlerin, çalışanların eğitim düzeylerine uygun olarak düzenlenmesinin sorunu çözebileceğini düşünmekteyiz.

Hastanemizde hazırlanmış olan el broşürleri, afişler, İSG rehberleri dağıtılmış, eğitimler sıklaştırılmış olmasına rağmen, iş kazaları görülmektedir. Altıok ve ark.'nın¹¹ araştırmasına göre de, hemşirelerin %83,0'ü, laborantların %74,3'ü, hekimlerin %66,2'sinin kesici delici alet yaralanması geçirdiği belirlenmiştir. Perkütan yaralanmaların, hemşirelerde diğer sağlık çalışanlarına göre daha fazla olduğunu belirten benzer çalışmalar vardır.^{12,13} Merih ve ark.¹⁴ yaptıkları üç yıllık bir izlem çalışmasında ise, kesici-delici alet yaralanma oranlarının en fazla temizlik personellerinde (%71.9) görüldüğü ve yaralanmanın en fazla atıkların toplanması sırasında (%59.6) gerçekleştiği saptanmış, hemşireler ise %22.8 oranı ile yaralanmada ikinci sırada yer almıştır. Kuyurtar ve Altıok'un¹⁵ öğrenciler ile yaptıkları bir çalışmada, tıp ve sağlık yüksekokulu öğrencilerinin (sırasıyla %42.3, %74.1) en az bir kez delici ve kesici aletle yaralanmaya maruz kaldıklarını ve yaralanmanın en çok enjektör iğnesi ile yaşandığını belirlemişlerdir. Çalışmada öğrencilerin yaralanma oranı yüksek, yaralanmayı rapor etme oranları düşük bulunmuştur. Yoğun bakım hemşireleri ile yapılan benzer bir çalışmada, yoğun bakım hemşirelerinin %65,8'inin 1 yıl içinde 1-3 kez bir kesici-delici aletle yaralandığı ve bunların %21,2'sinin "kontamine olmuş" kesici-delici bir aletle olduğu saptanmıştır.¹⁶ Bizim çalışmamızda, hemşirelerin iş kazası geçirme oranı daha yüksekti ve en sık görülen iş kazası türü kesici delici alet yaralanması idi. Ancak Altıok ve ark.¹¹ çalışmasıyla karşılaştırıldığında çalışmamızda iş kazası geçirme oranları daha düşük düzeydeydi. İş kazalarının %80' inin çalışanlardan kaynaklandığı düşünülecek olursa, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın yayınlarına göre, iş kazaları oluşumunda emniyetsiz hareketler (koruyucuları kullanılmaz hale getirme, bozuk malzeme kullanma, emniyetsiz yükleme, makine ve teçhizatları durdurmadan temizleme, el şakaları

yapma, kişisel koruyucuları kullanmama) gibi durumlar etkili olmaktadır.¹⁷

Çalışmamızda, katılımcıların üçte biri iş kazası geçirmiş, ancak kaza geçirenlerin sadece üçte biri bu kazaları bildirmiştir. Altıok ve ark.'nın¹¹ araştırmasında çalışanların %87,3 gibi büyük bir oranda kazaları raporlamadıkları ortaya çıkmıştır. Bildirim yapmayanların yüksek oranı dikkat çekmektedir. İş kazalarında bildirim yapma zorunluluğunun olması yanında, iş kazası bildirim zorunluluğunun sık sık İSG eğitimlerinde anlatılması ile iş kazası geçirenlerin bildirimlerinde artış gözlenmektedir. Bildirim yapmama nedenlerinin (iş yoğunluğu, hizmet alım personelleri iş kaybı korkusu gibi) araştırılması, bildirim düzeyi anketleri yapılması, eğitimlerin sıklaştırılması ile çalışmada tutum değişikliği oluşturulabilir. Kalite birimine 2015 yılında yapılan iş kazası bildirimleri, 2014 yılına göre artmış durumdadır. İSG eğitimlerinin 2014 yılında başladığı düşünülürse, eğitimle çalışanların bildirim düzeylerinin de giderek artacağı düşünülmektedir.

Farklı görüşler ve araştırmalar olmakla birlikte, iş kazalarının %80'inin genellikle çalışanlara, %18'inin çalışma yerindeki tehlike arz eden çevre koşullarına, %2'sinin ise beklenmedik olaylara bağlı olarak meydana geldiği kabul edilmektedir. Bu genelleme ile iş kazalarında %98 oranında, önleyici tedbirler alınarak, kazaların oluşması engellenebilir.¹⁷ Çalışmamızda, iş kazası geçirenlerin %36,9'u çalışanın güvenli olmayan davranışı, %30,7'si çalışma ortamının güvenli olmaması, %5,1'i KKD'lerin güvenli olmaması, %8,0'i teknolojinin yeterli olmaması, %6,3'ü ise yapılan işle ilgili eğitim eksikliği, geçirdikleri iş kazasının nedeni olarak görmekteydi. Bu sonuca göre çalışanın güvenli olmayan davranışı öne geçmiş olup, çalışanların çalışma ortamlarında güvenli görmedikleri faktörler incelenebilir. Demirebilek ve ark.'nın¹⁰ araştırma sonuçlarına göre iş kazalarının %45,3'ünün nedeni çalışanın güvenli olmayan davranışı, %53,5'inin ise iş güvenliği olmayan çalışma ortamıdır. Çalışmamızda, katılımcıların yarıya yakını iş kazalarının oluşmasında en etkili faktörün eğitim eksikliği olduğunu, denetim eksikliğinin de bir diğer önemli faktör olduğunu belirtmişlerdir.

SONUÇ

İSG eğitimleri, iş yerlerinde güvenlik kültürünün oluşmasında, tehlikeli davranışın tehlikeli olmayan davranışla değiştirilmesinde, çok önemli bir role sahiptir. Eğitime katılımın yüksek olarak saptandığı araştırmamızda, çalışanların bilgi durumlarının iyi olmasına rağmen bunun tutum ve davranışa dönüşmediği, iş kazalarının görüldüğü ancak bildirimlerin az olduğu ortaya çıkmıştır.

Eğitimlerin, çalışanların eğitim düzeylerine uygun, çalışılan iş ortamlarında ve görsel öğelerle destekli yapılması bu süreçte daha faydalı olacaktır. Kurum yöneticilerinin konuyla ilgili gerekli destek ve takipleri sağlanması, çalışmada davranış ve tutum değişikliği oluşturulabilir.

Araştırma başka bir dergide yayınlanmamış veya değerlendirilmek üzere gönderilmemiştir

Yazarlar arasında çıkar çatışması yoktur.

KAYNAKLAR

1. Cennet T. İş Sağlığı ve İş Güvenliği Mevzuatı. İstanbul, Hanla Matbaacılık, 2000;22-5.
2. T.C.Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı.6331 Sayılı İş Sağlığı Ve Güvenliği Kanunu. Ankara, 2012.
3. Resmi Gazete. İş sağlığı ve güvenliğine ilişkin işyeri tehlike sınıfları tebliğinde değişiklik yapılmasına dair tebliğ.18.04.2014;Sayı:28976. Erişim tarihi: Mayıs 2016
4. T.C. Sağlık Bakanlığı, Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Sağlıkta Kalite ve Akreditasyon Daire Başkanlığı. Sağlıkta Kalite Standartları Hastane Versiyon-5. Ankara,2015.
5. Kışioğlu N, Öztürk M, Uskun E, Kırbıyık S. Bir üniversite hastanesi sağlık personelinde kesici delici yaralanma epidemiyolojisi ve korunmaya yönelik tutum ve davranışlar. Türkiye Klinikleri Tıp Bilimleri Dergisi 2002; 22:390-6.
6. Resmi Gazete. Kişisel koruyucu donanımların işyerlerinde kullanılması hakkında yönetmelik. 02.07.2013; Sayı:28695. Erişim tarihi: Mayıs 2016
7. Beşer A, Topçu S. Sağlık alanında kişisel koruyucu ekipman kullanımı. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi 2013; 6(1): 241-7.
8. Resmi Gazete. Çalışanların iş sağlığı ve güvenliği eğitimlerinin usul ve esasları hakkında yönetmelik. 15.05.2013; Sayı: 28648.
9. Kalkış İ, Demir S. İşverenin iş sağlığı ve güvenliği eğitimi verme yükümlülüğü üzerine bir inceleme. Çalışma İlişkileri Dergisi 2012;3(1): 23-47.
10. Demirbilek T, Çakır Ö. Kişisel koruyucu donanım kullanımını etkileyen bireysel ve örgütsel değişkenler. Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi 2008;23(2):173-91.
11. Altıok M, Kuyurtar F, Karaçorlu S, Ersöz G, Erdoğan S. Sağlık çalışanlarının delici kesici aletlerle yaralanma deneyimleri ve yaralanmaya yönelik alınan önlemler. Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi 2009;2(3):70-9.
12. Kermode M, Jolley D, Langkham B, Thomas MS, Nick Crofts N. Occupational exposure to blood and risk of bloodborne virus infection among health care workers in rural North Indian health care settings. Am J Infect Control 2005;33 (1): 34-41.
13. Shiao JSC, Ming-Siou Lin MS, Shih TS, Jagger J, Chen CJ National incidence of percutaneous injury in Taiwan healthcare workers. Research in Nursing & Health 2008; 31 (3): 172–179.
14. Merih YD, Kocabey MY, Çırpı F, Bolca Z, Celayir AC. Bir devlet hastanesinde 1 yıl içinde görülen kesici-delici alet yaralanmalarının epidemiyolojisi ve korunmaya yönelik önlemler. Zeynep Kamil Tıp Bülteni 2009;40(1): 11-5.
15. Kuyurtar F, Altıok M. Tıp ve hemşire öğrencilerinin delici/kesici aletlerle yaralanma deneyimleri ve aldıkları önlemler. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi 2009;4(12):67-84.
16. Samancıoğlu S, Ünlü D, Durmaz Akyol A. Yoğun bakımda çalışan hemşirelerin kesici delici aletle yaralanma durumlarının incelenmesi. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi 2013; 16:1
17. Camkurt MZ. İşyeri çalışma sistemi ve işyeri fiziksel faktörlerinin iş kazaları üzerindeki etkisi. TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi 2007; 20(6): 80-106.